

NUMERIC

Mõisted

juurdepääs (ISO 5127)

dokumentidest informatsiooni saamise õigus ja võimalus

juurdepääsu kontroll (NEDLIB)

kasutajaõiguste kontroll juurdepääsul

arhiiv (Pierce-Moses)

organisatsiooni üksus, mis on vastutav organisatsiooni püsivat väärtust omavate andmete säilitamise eest. Organisatsioon, mis kogub andmeid isikute ja perekonna ning muude organisatsioonide kohta

arhiiv (ISO 5127)

organisatsioon või selle osa, mis vastutab ühe või mitme arhiivi valiku, kogumise, säilitamise ja kättesaadavuse eest

arhivaal; säilik (ISO 5127)

üksikdokument või tervikuna käsitletav dokumendikogum arhiivis

arhivaal

dokument, millele on kehtestatud säilitustähtaeg või mida säilitatakse tema väärtuse tõttu ühiskonnale, riigile, omanikule või teisele isikule

artikkel (ISO 5127)

iseseisev tekst, mis moodustab osa väljaandest

artefakt (ODLIS)

inimese poolt teadlikult ja kindlaks otstarbeks olemasolevast materjalist valmistatud ese

audiosalvestis (ODLIS)

meedium, millele on salvestatud heli selle mehaaniliseks või elektrooniliseks taasesitamiseks, kaasa arvatud vinüülplaadid, audiolindid, CD-d. Sünonüüm: helisalvestis.

audiovisuaalteavik, auvis (ISO 2789)

teavik, milles valdava osa moodustavad heli ja/või pilt ning mida saab vaadata ja/või kuulata eriseadmetega

MÄRKUS 2 Siia kuuluvad: 1) audioteknikad (heliplaadid – vinüül- ja laserplaadid, helilindid, helikassetid, heli- ehk audiofailid); 2) visuaalteknika (diapositiivid, diafilmid, lüümikud); 3) kombineeritud auvised (helifilmid, videosalvestised, DVD-d jms). Siia ei kuulu mikroformid.

raamat (ISO 2789)

trükitud ja köidetud teavik, mis ei ole jadaväljaanne

digitaalsena sündinud (Jones)

digitaalne aines, millel ei ole analoogolekus algvormi

piiratud juurdepääs (ISO 5127)

üldise või eriregulatsiooniga kitsendatud juurdepääs informatsioonile, dokumentidele või infoteenustele

kollektsioon; kogu (ISO 5127)

dokumentide kogum, mis on kokku pandud mingite ühiste tunnuste järgi, arvestamata nende provenientsi

digitaalne dokument (ISO 2789)

piiritletud sisuga informatsiooniüksus, mis on digiteeritud mäluasutuses või komplekteeritud

raamatukogu kogusse digitaalkujul

MÄRKUS 1 Hõlmab elektroonilisi raamatuid ja elektroonilisi patentkirjeldusi, võrgu kaudu kättesaadavaid auviseid ning muid digitaalteknika (nt aruandeid, kaardi- ja nooditeknika, eeltrükke). Digitaalteknika hulka ei kuulu andmebaasid ja elektroonilised jadaväljaanded.

MÄRKUS 2 Andmebaasiobjektid ei kuulu sellesse hulka.

MÄRKUS 3 Digitaalne dokument võib koosneda ühest või enamast failist.

MÄRKUS 4 Digitaalne dokument koosneb ühest või mitmest sisuühikust.

digitaalsed materjalid (Jones)

laiem termin, mis hõlmab nii digiteeritud kui digitaalsena sündinud materjale

digitaalne säilitamine (ODLIS)

Laialt defineeritav kui digitaalse informatsiooni kuvamise, töötlemise ja kasutamise võimaluse säilitamine pidevalt muutuva tehnoloogia tingimustes. Kitsamalt mõistetakse digitaalset säilitamist kui planeeritud tegevuste kogumit, mille eesmärgiks on tagada digitaalsete materjalide kasutatavus nii kauaks, kui seda on vaja.

digiteerimine (IMLS)

analoogkujul olevate objektide viimine elektroonilisele kujule nii, et neid saab näha või kuulata arvuti abil

dokument

dokument on mis tahes teabekandjale jäädvustatud teave, mis on loodud või saadud asutuse või isiku tegevuse käigus ning mille sisu, vorm ja struktuur on küllaldane faktide või tegevuse tõestamiseks.

MÄRKUS Dokumentid võivad varieeruda nende füüsilise vormi ja olemuse poolest.

allalaadimine (ISO 2789)

kordaläinud päringu tulemusena kirje või e-sisuüksuse saamine, nt kuvamiseks, printimiseks, salvestamiseks või e-posti teel edastamiseks

MÄRKUS Veebiserverite logide jaoks tähistavad kordaläinud päringuid NCSA (National Center for Supercomputing Applications) poolt määratletud spetsiifilised tagastuskoodid

joonistus (ISO 5127)

tahke mineraalainega või teravaotsalise tööriistaga tehtud pilt

gravüür (ISO 5127)

tõmmis mis tahes süvendkujutisega plaadilt, mille trükkivad osad on uurendatud käsitsi või masinaga või söövitatud happega madalamaks kui mittetrükkivad osad

film (ISO 5127)

läbipaistvale lindile või elektroonilisele andmekandjale salvestatud sari pilte, mis kiiresti üksteise järel ekraanile projitseerituna tekitavad illusiooni loomulikkust ja pidevast liikumisest

täistööaja ekvivalent (kohandatud ISO 11620)

mõõtühik, mis on võrdne ühe töötaja tööajaga aastas, kui see isik töötab täistööajaga

NÄIDE Kui asutuses töötab kolm inimest, kellest üks töötab täistööajaga, üks veerand tööajaga ja üks poole tööajaga siis arvestades täistööaja ekvivalenti töötab asutuses $1,75$ töötajat $0,25 + 0,5 + 1,0 = 1,75$.

inkunaabel (ISO 5127)

raamat, mis on trükitud Euroopas kuni aastani 1500 (inc), kasutades üksiktähtede trükivorme

üksiknumber (ODLIS)

ajalehe või ajakirja eksemplar, mis kannab sama ilmumise kuupäeva ja numbrit

sariväljanne (kohandatud ISO 2789)

järjestikuste osadena mis tahes ilmumissagedusega avaldatud trükitud või muus vormis teavik, mis on tavaliselt kuupäevastatud või nummerdatud ja mida antakse välja jätkuvalt

MÄRKUS Siia hulka kuuluvad ka perioodilised aruanded, institutsioonide toimetised, regulaarsete konverentside toimetised. Siia hulka ei kuulu ajalehed ja seeriana ilmuvad monograafiad.

leht (ISO 5127)

nelinurkne paber või sellega sarnane õhuke materjal, millele on talletatud või millele saab talletada informatsiooni

mäluasutus (ISO 2789)

Asutus, mis tegeleb peamiselt info kogumise, säilitamise, töötlemise ja edastamisega. Mäluasutuste hulka kuuluvad raamatukogud, arhiivid, meediaarhiivid, muuseumid, teadus- ja arendusasutused (nt geenipangad jne), jm organisatsioonid

MÄRKUS See on baasmõiste, mis ei välista muid lisaeesmärke.

käsitõrjaline dokument (ISO 2789)

originaalteavik, mis on kirjutatud käsitsi, masina- või arvutikirjas

MÄRKUS sellega seotud objete võib käsitleda eraldi

kaart (ISO 5127)

kokkulepitud sümbolitega ruumis ja ajas kajastatav mingi ala vähendatud skaalas kujutis

metaandmed (ODLIS)

Andmeid ja andmesüsteeme kirjeldav teave nende kasutamise, säilitamise ja haldamise võimaldamiseks

mikrovorm (ISO 2789)

fotograafiline teavik, mis nõuab kasutamisel suurendamist

MÄRKUS 1 Hõlmab mikrofišše ja mikrofilme

MÄRKUS 2 Slide ja muid selletaolisi teavikuid loetakse auvisteks

monograafia (ISO 5127)

trükitud või muu väljaanne, mis on tervikuna ühes köites või mille terviku moodustab kindel arv köiteid

kultuurimälestis (kohandatud OECD ja UNESCO)

ajaloolised kultuurimälestised on püsivad väärtused seoses nende ajaloolise, rahvusliku, piirkondliku või kohaliku, religioosse või sümbolise tähtsusega. Siia hulka kuuluvad arhitektuuripärand, ehitiste grupid, monumentaalkunsti teosed, arheoloogilised elemendid või struktuurid, raidkirjad, koobaselamud ning nende kombinatsioonid. Siia hulka ei kuulu arhiivides, raamatukogudes ja muuseumides olevad objektid.

muuseumikogu (ISO 5127)

kultuuriliselt või teaduslikult huvipakkuvate artefaktide või loodusobjektide korraldatud kogu, mida püsivalt säilitatakse eksponeerimise eesmärgil

muuseum (ISO 5127)

organisatsioon või selle osa, mis vastutab muuseumikogu dokumentide kogumise, säilitamise ja eksponeerimise eest

ajaleht (ISO 2789)

jadaväljaanne, mis edastab üld- või erihuvi pakkuvaid uudiseid jooksvate sündmuste kohta ja mille üksikud osad on kuupäevastatud või nummerdatud ning mis tavaliselt ilmub vähemalt üks kord nädalas

objekt (CIDOC juhised)

ese, mis on osa institutsiooni kollektsioonist. Loodusteadustes kasutatakse selles tähenduses mõistet "Loodusloo näidised".

vaba juurdepääs (ISO 5127)

piiranguteta juurdepääs informatsioonile, dokumentidele või infoteenustele

optiline tähetuvastus/OCR (ODLIS)

protsess, mille käigus toimub elektroonilises failis pildi vormingus olevate tähemärkide muutmine arvuti poolt töödeldavaks tähemärkide koodisüsteemiks

lehekülg (ISO 5127)

lehe üks külg

brošüür (ISO 5127)

kuni 48 leheküljeline monograafia

patent (ISO 2789)

haldusakt (koos selle juurde kuuluva dokumentatsiooniga), millega valitsus annab leiutajale ainuõiguse kasutada või litsentsida leiutist

füüsiline ühik (ISO 2789)

füüsiliselt kokkukuuluv (k.a mis tahes kaitseümbris) teavikuüksus, mida saab vabalt

ümber paigutada

MÄRKUS 1 Kokkukuuluvuse võib saavutada näiteks köitmise või ümbrisesse paigutamisega

MÄRKUS 2 Trükiste puhul kasutatakse füüsilise üksuse tähistamiseks terminit "köide"

foto (ISO 5127)

pilt, mis on saadud vahetu ja püsiva kujutise kinnistamisel valgustundlikule pinnale elektromagnetkiirguse toime

pilt (ISO 5127)

ühe või mitme objekti või kujundi enamasti tasapinnaline esitus

postkaart (ISO 5127)

posti teel edastatav kaart, sageli pildiga selle ühel poolel

plakat (ODLIS)

suur üksik tugevast materjalist paberileht, mis on tavaliselt ühepoolne koos või ilma illustratsioonita ning mille eesmärgiks on reklaamida mingit toodet, teenust või tutvustada lähenevat üritust (kohtumine, kontsert, teatrietendus jne) ning mis on mõeldud paigaldamiseks kuulutuste tulbale, seinale, või muule sobivale pinnale.

säilitamine (ISO 5127)

kõik meetmed, kaasa arvatud finants- ja strateegilised otsused, mis on võetud, et säilitada dokumentide või kogude terviklus ja pikendada nende eluiga

väljatrükk; tõmmis (ISO 5127)

tundlikule materjalile kantud kujutise eksemplar

haruldane raamat (ISO 2789)

enne 1800. aastat välja antud raamat

dokumendid

dokument, millele on kehtestatud säilitustähtaeg või mida säilitatakse tema väärtuse tõttu ühiskonnale, riigile, omanikule või teisele isikule.

päring (kohandatud COUNTER)

kasutaja päring hõlmab vaatamist, alla laadimist, e-postiga saatmist ja trükkimist, juhul kui sellist tegevust saab jälgida ja selle üle arvestust pidada

piiratud juurdepääs (kohandatud ODLIS)

tegevusjuhised, mis käsitlevad ressurssidele sidusrežiimis juurdepääsu võimaldamist vastavalt kasutajagruppide kasutusõigustele

digiteerimine analoogobjekti hävimisohu tõttu

digiteerimistegevus, mida teostatakse seoses analoogobjekti halva seisukorraga ja hävimisohuga.

partituur (ISO 5127)

muusikateost noodikirjas esitav dokument, kus partiid on leheküljel eraldi asuvatele noodijoonestikele kohastikku välja kirjutatud

hulk; kogum (ISO 5127)

tervikuna käsitletav objektide või mõistete kogu

noodilehed (ISO 5127)

ilma köitekaanteta nooditrükkis, mis võib olla ka üksikutel lehtedel

pealkiri; nimetus (ISO 2789)

dokumendi alguses olevad sõnad, mis seda dokumenti identifitseerivad ja üldjuhul

teistest eristavad

MÄRKUS

Mõõtmise otstarbel tähistab "nimetus" teavikut, mis moodustab eristava pealkirjaga terviku, mis on välja antud ühe või mitme füüsilise üksusena. Siin ei arvestata teaviku raamatukogus säilitatavate eksemplaride arvukoosneb ning sõltumata sellest mitu koopiat sellest raamatukogus on

videosalvestis (ODLIS)

elektrooniline meedium milles visuaalsete piltidega, enamasti film koos heliga on salvestatud taasesitamiseks arvestades televisiooni või monitori nõudeid. See kategooria hõlmab nii videolinte kui videodiske

köide (ISO 2789)

trükise füüsiline üksus, milles on kaante vahele koondatud teatud arv lehti ja mis moodustab terviku või osa sellest

Allikad

Borbinha, J. L. and Cardoso, F. (2000), NEDLIB glossary, available at:
<http://nedlib.kb.nl/glossary.pdf>

CIDOC, International Committee for Documentation of the International Council of Museums (ICOM), International Guidelines for Museum Object Information: The CIDOC Information Categories, available at:
<http://www.willpowerinfo.myby.co.uk/cidoc/guide/guide>.

COUNTER. Code of practice for journals and databases, Release 3, Appendix A: Glossary of terms, 2008, available at:
http://www.projectcounter.org/code_practice.html

IMLS. Institute of Museum and Library Services, Status of technology and digitization in the nation's museums and libraries, 2006, available at:
<http://www.ims.gov/resources/TechDig05/Technology%2BDigitization.pdf>

EVS-ISO 2789:2007 Informatsioon ja dokumentatsioon. Rahvusvaheline raamatukogustatistika (ISO 2789:2006)

EVS-ISO 5127:2003 Informatsioon ja dokumentatsioon. Sõnastik.

ISO/FDIS 11620 (2008) Information and documentation – Library performance indicators

Jones, M. and Beagrie, N. (2003), Preservation management of digital materials: a handbook, London: British Library, available at:
<http://www.dpconline.org/graphics/intro/>

OECD. Glossary of statistical terms, available at:
<http://stats.oecd.org/glossary/index.htm>

Pierce-Moses, R. (2005), A Glossary of Archival and Records Terminology, The Society of American Archivists, available at:
<http://www.archivists.org/glossary/substring.asp?SearchString=archive>

Reitz, J. M., ODLIS - Online Dictionary for Library and Information Science, available at: <http://lu.com/odlis/>

UNESCO. Convention concerning the protection of the world cultural and natural heritage, Paris, 16 November 1972, available at:
<http://whc.unesco.org/archive/convention-en.pdf>